

Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ

**Роль та місце правоохоронних органів
у розбудові демократичної правової держави**

Матеріали
X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

30 березня 2018 року

Одеса
ОДУВС
2018

УДК 351.74
ББК 67.401.133
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Р68 **Роль** та місце правоохоронних органів у розбудові
демократичної правової держави: матеріали X міжнар. наук.-практ.
інтернет-конф., м. Одеса, 30 березня 2018 р. — Одеса: ОДУВС,
2018. — 282 с.

УДК 351.74
ББК 67.401.133

*Бедексєєва В. Л.,
студента 2-го курсу магістратури ННІЗДН факультету №2
Науковий керівник: Гритенко О. А., к. ю. н., доцент*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИЧИННОГО ЗВ'ЯЗКУ МІЖ ДІЯННЯМ ТА СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИМИ НАСЛІДКАМИ

Причинність - загальний закон природи і суспільства. Цей закон однаково поширюється на біологічні, хімічні, фізіологічні, соціальні і будь-які інші процеси і явища. Він може по-різному проявлятися в об'єктивній реальності, проте завжди і всюди висловлює собою таку залежність між явищами природи і суспільства, при якій одне з них (причина) породжує інше (наслідок). Тому ніяке інше явище, крім того, яке дається матеріалістичною філософією, не може бути вихідним при вирішенні причинного зв'язку в кримінальному праві.

Для вирішення проблеми причинного зв'язку в кримінальному праві пропонуються різні теорії причинного зв'язку. У багатьох вже в назві (теорія необхідності і випадковості, можливості і дійсності) проглядається більше філософський, ніж практичний аспект. Ці теорії відповідають на багато філософських питань, але на основне практичне питання, як же все-таки визначити причинний зв'язок, відповіді не дають.

Перше, що потрібно зробити для визначення причинного зв'язку - це встановити, що діяння передувало наслідку. Взагалі-то цей критерій визначення причинного зв'язку не піддається сумніву ні на практиці, ні в теорії. У будь-якому підручнику з кримінального права йдеться, що «для того, щоб притягнути особу до кримінальної відповідальності за конкретний злочин, треба встановити, що діяння, що становить об'єктивну сторону цього злочину, в часі передувало суспільно небезпечним наслідкам» [8, с. 147]. Тому немає особливої необхідності приділяти йому підвищеної уваги.

Далі слід поставити питання, чи є дія людини необхідною умовою настання наслідків. У разі позитивної відповіді на це питання причинний зв'язок між діями людини і суспільно небезпечними наслідками, які настали слід вважати встановленою. При цьому причинний зв'язок визнається і тоді, коли дія людини зіграла незначну роль в здійсненні наслідків, коли наслідок настав лише завдяки приєднанню до діяльності людини будь-яких зовнішніх умов, незалежно від того, полягають ці умови в особливих властивостях об'єкту посягань або в діях інших осіб, або ж у втручанні сил природи. З цим згодні майже всі вчені. «Будь-яка умова, без якої результат не настав би має каузальне значення, і тому для встановлення причинного зв'язку між дією людини і суспільно небезпечним наслідком досить констатувати, що дія людини було необхідною умовою його настання» [9, с. 193].

«Вивчення процесів управління, розвиток кібернетики і філософське узагальнення нових фізичних відкриттів дозволили зробити висновок, що взаємодія причини і слідства тепер характеризується не тільки як передача речовини і енергії, але і як передача інформації від одного предмета до іншого. Отже, на думку В.Н. Кудрявцева крім енергетичної, існує інформаційна причинність [1, с. 8]. Ця позиція має, як стверджував В.Н. Кудрявцев, філософське підґрунтя.

На думку Маркова М.Г. при розробці детермінізму в філософії в причинності виділилися енергетична та інформаційна сторони [3, с. 314]. І. С. Нарский вважає, що різні випадки причинно-наслідкового зв'язку можуть бути зведені до двох основних типів, якщо мати на увазі тип самого зв'язку, - до заподіяння переважно енергетичного і інформаційного [4, с. 200]. З цих філософських положень В. Н. Кудрявцев зробив висновок, що «перенесення інформації - типова властивість причинності в сфері суспільних явищ» [1, с. 14]

Тому абсолютно зрозуміло, що кримінальне право цікавить не інформаційна причинність взагалі, а лише той її аспект, який стосується інформаційних дій людини, коли вирішується питання про те, чи вони призвели до подальшого розвитку подій, тієї шкоди, яку йому інкримінують.

Але треба розуміти, що інформація сама по собі не завдає шкоди і заподіювати не може. М.М. Ярмиш визначає, що без перенесення речовини і енергії не може бути і самого інформаційного заподіяння [10, с. 283].

Але в кримінальному праві в більшій мірі має значення психологічні процеси, які є наслідком передачі інформації від однієї особи до іншої.

Причинність, що виникла в організмі людини під впливом інформації, є об'єктивний процес. Більш того, навіть фізичні процеси, на основі яких виникають психічні явища, хоча й існують не зовні суб'єкта, відносяться до сфери об'єктивного, тому що вони існують саме зовні свідомості, що не залежить від суб'єкта і не відносяться до його внутрішнього світу.

«Будь-які зовнішні сигнали, будь-яка інформація може, але, з нашої точки зору, далеко не завжди дійсно є причиною відповідних реакцій іншої людини. І ось чому. Фахівці попереджають: вирішуючи питання про вплив того чи іншого чинника на живий організм взагалі (не кажучи вже про людину), дослідник повинен враховувати, що взаємодія організму з цим "подразником" зовсім не механічна. Суть його полягає в тому, що зміни впливу зовнішнього фактора переломлюються через специфічне внутрішнє середовище живої системи, яка не пасивно сприймає цей вплив, а через обмінні процеси активно, відповідно до своєї спадкової природою, реагує на нього» [10, с. 291].

Ми згодні з Г. В. Тімейко, що в таких ситуаціях «об'єктивна причинний зв'язок з наступними суспільно небезпечними наслідками породжується тільки діями особи, переробив в своїй свідомості отриману інформацію ...» [7, с. 120].

Свідомість людини не тільки відображає об'єктивний світ, але і творить його. Саме тому людина, яка отримала будь-яку інформацію, не стає бездумним і бездушним автоматом, що діє за системою закладених в ньому механізмів [7, с. 121]. В. Б. Малінін вказує на те, що визнавати причиною поведінки однієї особи поведінку іншого - означає заперечувати свідомий характер людської поведінки взагалі [2, с. 197]. Але як правильно відзначає А. А. Тер-Акопов, "аргументацію В. Б. Малініна слід віднести, швидше за все, до недооцінки автором соціально-психологічної детермінації поведінкового акту. Стверджувати так, значить взагалі ризикувати виступити проти соціальної детермінованості сутності людини і його психічної структури, зокрема, свідомості; відстоюючи цю ідею, можна прийти до заперечення і загального взаємозв'язку явищ і предметів, пристосовності організму до змін зовнішнього середовища [6, с. 307].

Не можна ігнорувати психофізіологічні і соціальні особливості людей, що стали об'єктами інформації. Люди бувають різних інтелектуальних, вольових, емоційних, фізіологічних якостей; вони можуть мати різні соціально-правові погляди, пізнання, життєвий досвід тощо, різне їх положення в суспільстві, що вимагають не однакового ставлення до тієї чи іншої інформації. Цим і пояснюється та обставина, що передача однієї і тієї ж інформації (причини) при абсолютно однакових об'єктивних умовах може викликати різку реакцію (наслідок) і спричинити за собою неоднакові правові наслідки.

І взагалі, в арсеналі людини є такі фактори, як свідомість і воля, що дозволяють йому прийняти рішення на основі правильної оцінки всієї об'єктивної реальності.

Тому заподіяння особою, яка одержала інформацію, суспільно небезпечних наслідків тягне для нього самостійну кримінальну відповідальність, якщо буде доведено, що вона повинна була і могла правильно розібратися в обстановці. Передача інформації, що викликає зміну в психіці людини, є всього лише "психологічною причиною, яка впливає", але не тією причиною, яка породжує шкідливі зміни зовнішнього світу". До сьогодні, поки особа, яка отримала інформацію, не вчинить будь-якої шкідливої дії, в об'єктивній реальності все залишається без змін. Лише роблячи певні дії, спрямовані на здійснення поставлених цілей, суб'єкт втручається в об'єктивно існуючий стан речей, викликаючи шкідливі зміни в навколишній світ, і тим самим перетворює суб'єктивне в об'єктивне " [7, с. 122] Значить, передача інформації від однієї особи до іншої, викликаючи зміни психіки, породжує суб'єктивні процеси людини, які не можуть бути включені в об'єктивний процес причинності, що не залежить від волі і свідомості особи, тобто від тих психічних процесів, які відбувалися в його свідомості при переробці отриманої інформації про навколишню дійсність. Об'єктивний причинний зв'язок з наступними суспільно небезпечними наслідками породжується тільки діями особи, яка переробила в своїй свідомості отриману інформацію. Можна зробити висновок, що інформаційна причинність може знайти застосування в складах, так чи інакше пов'язаних з передачею інформації, наприклад, в складах злочинів у сфері комп'ютерної інформації. Без неї, зокрема, не можна обґрунтувати відповідальність співучасників (підбурювачів, організаторів).

Отже, філософське узагальнення теорій причинного зв'язку дозволило зробити висновок, що взаємодія причини і слідства характеризується не тільки як передача речовини і енергії, але і як передача інформації від одного предмета до іншого. Отже, крім енергетичної, існує інформаційна причинність. Інформаційна причинність може знайти застосування в складах, так чи інакше пов'язаних з передачею інформації, наприклад, в складах злочинів у сфері комп'ютерної інформації. Без неї, зокрема, не можна обґрунтувати відповідальність співучасників (підбурювачів, організаторів).

Література

1. Кудрявцев В. Н. Причинность в криминологии (о структуре индивидуального преступного поведения) / В. Н. Кудрявцев. — М. : Наука, 1968. — 166 с.
2. Малинин В.Б. Причинная связь в уголовном праве / В.Б. Малинин. — СПб.: Юрид. центр Пресс, 2000. — 316 с.
3. Марков М.Г. Причина и проблемы теологии. М., 1973. - 224 с.
4. Нарский И.С. Непозитивистские концепции причинности и наука // Современный детерминизм и наука. — Т. 1: Общие проблемы детерминизма. — Новосибирск: Наука, 1975. — С. 197-214.,

5. Кудрявцев В.Н. Причины правонарушений / В. Н. Кудрявцев ; Академия наук. СССР. Институт государства и права. -М. : Наука, 1976. -286 с.
6. Тер-Акопов А.А. Преступление и проблемы нефизической причинности в уголовном праве / А. А. Тер-Акопов. - М. : ЮРКНИГА, 2003. - 478 с.
7. Тимейко Г.В. Общее учение об объективной стороне преступления ДОС. Ростов-на-Дону, 1977. - 216 с.
8. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть. Учебник / Под ред. проф. Б.В.Здравомыслова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М: Юристъ, 1999. – 480 с.
9. Церетели Т.В. Причинная связь в уголовном праве. - 2-е изд., испр. и доп. - М., 1963. - 383 с.
10. Ярмыш, Н. Н. Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ) [Текст] : монография / Н. Н. Ярмыш ; под науч. ред. В. В. Сташиса. - Харьков : Право, 2003. - 512 с.

Манойленко К. М. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ ТУРИСТІВ В УКРАЇНІ.....	182
Маційчук В. О. РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У РОЗСЛІДУВАННІ ВБИВСТВ НА ЗАМОВЛЕННЯ.....	184
Мотрука В. А. СИСТЕМА ЗАСАД І ЇЇ ВПЛИВ НА КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ.....	186
Мудрецька Г. В. ОКРЕМІ АСПЕКТИ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	187
Оверченко Д. Г. ОСНОВНИЙ КАТЕГОРІАЛЬНО-ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	188
Павловський А. В. ПОНЯТТЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ.....	190
Петрушко М. І. ПОРЯДОК ПОГОДЖЕННЯ ЗМІНИ ПРАВОВОЇ ПОЗИЦІЇ ПРОКУРОРА В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ З ПРОКУРОРОМ ВИЩОГО РІВНЯ.....	192
Поліщук О. В. ДО ПРОБЛЕМИ ОСКАРЖЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ ЩОДО ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	194
Пустовий О. О. ВІЗУАЛЬНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ У ПРОТИДІЇ МАСОВИМ ЗАВОРУШЕННЯМ.....	195
Самсонюк С. С. СУБ'ЄКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ.....	196
Славінська І. В. ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ.....	198
Тарасенко В. Є. ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ФУНКЦІЙ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ПОЛОЖЕННЯХ КПК УКРАЇНИ.....	200
Теслюк І. О. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО МОНІТОРИНГУ.....	202
Філовський С. В. ВИНИКНЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	204
Філюк О. М. ВИДИ ВИСНОВКІВ ЕКСПЕРТІВ.....	206
Цільмак О. М. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ МЕТОДУ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО МОНІТОРИНГУ ІНФОРМАЦІЇ СТОСОВНО ФАКТИЧНИХ ДАНИХ ПЕВНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	207
Черхавський М. В. ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ЗАТРИМАННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ.....	209
Шостак М. О. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	211
Якім В. ЩОДО ПРОТИДІЇ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ.....	212

СЕКЦІЯ 6.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ.

Андрієшин В. В. СФЕРА СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИННИХ ПОСЯГАНЬ.....	215
Бабина А. В. УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ДОВЕДЕННЮ ДО САМОГУБСТВА НЕПОВНОЛІТНІХ....	217
Бедексєєва В. Л. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИЧИННОГО ЗВ'ЯЗКУ МІЖ ДІЯННЯМ ТА СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИМИ НАСЛІДКАМИ.....	219